

В'ячеслав Брюховецький

СВІТЛО ЙОГО ДУШІ

Це було десь наприкінці 1989 року. Я, тоді запрошений професор Ратгерського університету, відкривав для себе дивну країну Америку, країну емігрантів, країну розмаїтих контрастів, країну динаміки і, водночас, країну відверто консервативну в якихось прийнятих і засвоєних правилах, країну відкриту й країну зверхню до іншого світу. Все вражало. Та й не дивно, адже я приїхав з Радянського Союзу, і навіть багато хто тоді вважав, що я не повернуся в Україну... Перше, що впадало в око при побіжному погляді на американське життя, – це розкутість людей, їхні усміхнені обличчя. Це так контрастувало з життєвими обставинами на моїй рідній землі... Але досить швидко я зрозумів, що, як співають в одній емігрантській пісеньці, «здесь любому на любого наплевать». Й увага та уважність, з якими ти стикаєшся на кожному кроці, – ні, не награні, проте, я би сказав, поведінкові, а не глибинні (приблизно як звертання в офіційному англomовному листуванні – Dear...). Тобі, справді, допоможуть у будь-якому випадку, але відразу ж забудуть, як тільки ти випадеш із поля зору. Не кажу, що це погано, це просто дещо інакше, ніж у нас: з амплітудою від повної байдужості до душевно-глибинної перейнятості...

І посмішки. Я дивувався цьому найбільше – важко було уявити, що може жити на світі такий усміхнений народ. Навіть жебраки-гомлес просять у тебе чейндж, ніби в якийсь притаманний саме їм спосіб радіючи і не приховуючи цього...

Й отоді я вперше зустрів Віктора Китастого. Десь у якійсь урядовій установі у Вашингтоні, здається, це був Державний департамент. Мене як атракцію водили по кімнатах і знайомили з американськими чиновниками, котрі вибачливо вітали якогось дивака з незнаної їм України, яку все-таки вони твердо вважа-

ли невід'ємною частиною Радянської імперії – адже це було озвучено їхнім тодішнім президентом Бушем... І раптом серед моря білих рівненьких зубів і намагання сказати щось на общепонятном типу «здгаствутє» я побачив *неартикуляційну* посмішку і почув: «Добрий день! Я називаюся Віктор Китастий. Я читав про Вас». Це виглядало неймовірним – якийсь чоловік з їхньою табличкою на грудях, але з нашою посмішкою, з нашою мовою. Душа його аж світилася.

Потім ми всі часто перебували в світлі променів його душі. Ще в 1992 році він прийшов до мене і сказав, що хотів би вчити студентів, яких ще, правда, не було. А потім вони з'явилися, проте курс, який він пропонував, рано було ставити. Мені якось навіть ніяково виглядало щоразу відмовляти Віктору, я намагався пояснювати обставини, бо знав, як інші в таких випадках копили губу... Але натомість він починав переді мною вибачатися і казав, що лише potwierджує свою готовність до співпраці. Нарешті цей час прийшов, і я подзвонив Вікторові й запросив його на розмову. Він, виявляється, уже знав пів-Академії на той час, цікавився розвитком бібліотеки, перспективами факультету правничих наук та магістерської програми з економіки, спортивної кафедри, постійно спрямовував до нас людей, котрі чимось могли стати в пригоді...

А ви би бачили його радість, коли я сказав, що вже є можливість викладати в НаУКМА теорію літератури і я зараз познайомлю його із завідувачем кафедри літератури Володимиром Моренцем. Коли ми йшли до третього корпусу, мені здавалося, що Віктор аж підстрибує від радості.

Потім було багато співпраці – в різних ділянках. Складалося таке враження, ніби Віктор з'являється саме там і саме тоді, де і коли він потрібен. Скільки ідей ми реалізували... А скільки ще задумувалося...

Не забуду, як я після інфаркту вперше з'явився на кілька годин у своєму кабінеті. Нікому не повідомляв, що приїду. Звідки Віктор про це дізнався, не збагну. Але вже за кілька хвилин, задиханий, він був у моїй приймальні. Лише обійняв і сказав: «Я щасливий». Хіба ми могли тоді уявити, що мине зовсім небагато часу і він трагічно промине нас, вже не прийде своїм швидким кроком туди й тоді, де й коли він найпотрібніший... Але ні, він просто залишився назавжди саме там і саме тоді – весь у русі й усміхнений, розкуйовджено-спантеличений: мовляв, як же це сталося?

«Як же це сталося?» – питаємо себе й піднімаємо очі до світла його душі. Тоді трохи легшає...

Одного разу я бачив Віктора незвичайно серйозним. Коли повідомив, що рішенням Вченої ради НаУКМА йому присвоєно звання почесного доктора Києво-Могилянської академії. Стужавілий біль хлюпнувся з глибин його очей. І в ньому сконцентрувалося все – і тяжкі воєнні дороги вигнанця з рідного дому, і поневіряння батьків, і дитинство в таборах переміщених осіб, і тяжкий шлях через океан, і навчання в Америці, й успішна кар'єра, яка багатьом би дозволила забути про непривітну країну предків, і невідхильне бажання повернутися в Україну, і здійснення цієї мрії, і праця, праця, праця, а не жалі та бідкання... «Мені? – перепитав. – Дякую. Це найвище, що я маю».

Як добре, що ми інколи встигаємо...